

CAPITOLUL VI.

SUFIXELE DE ORIGINE TURCĂ.

SUFIXELE SUBSTANTIVALE.

LIC (-lî'k).

Observație. Dr. mr. megl. — Mr. *-lîchîă*, *-lichîă*, *-lăche*, megl. *-lîc*, *-luc*. Formele mr. se explică prin influența ngr. *-λίκι*.

Funcțiunea.

Abstracte.

O STARE.

Derivate dela substantive.

Arhundlichîă 'richesse, fortune' (Dal.) < *arhundu* 'riche'. — ngr.

ἀρχοντική 'seigneurie', *ἀρχοντας* 'seigneur, riche'.

Aschilîchîă 'ascétisme' (Dal.) < *aschiti* 'ascète, ermite'.

Țiftlichîă 'țigănie' (Dal.) < *Țiftu* 'Țigan'. (Mih.).

Lihunlichîă 'lehuzie' (Dal.) < *lihoană* 'accouchée'.

Priatîoc 'amitié' (megl.) < *priatîlîoc < *priatîl* 'ami'.

SoȚluc 'amitié' (megl.) < *soȚ* 'compagnon, associé'.

Craîlicurî s. f. pl. 'ștreqăriî' (Mold.) < *craîlî*.

Derivate dela adiective.

Arîlichîă 'raréfaction' (Dal.) < ngr. *ἀραιός* 'clair, peu dense, peu serré', mr. *areá* adv. 'peu souvent' < ngr. *ἀραιά*.

Lixurlichîă 'avidité' (Dal.) < *lixur* 'avide, cupide'.

Sigulichîă 'sûreté, assurance' (Dal.) < *sigur* 'sûr'.

PROFESIUNEA.

Avucallichîă 'la profession d'avocat' (Dal.) < *avucat* 'avocat'.
Cîrbunîrlichîă 'métier de charbonnier' (Dal.) < *cîrbunar* 'charbonnier'.

Cîşîrlichîă 'métier de préparer le fromage' (Dal.) < *cîşar* 'qui prépare le fromage'.

Đăscălăche 'professorat' (Mib.) < *đascalu* 'professeur', ngr. *δασκαλίω* 'chaire'.

Emburlichîă 'commerce' (Dal.) < *embur* 'marchand'.

Picurlichîă 'păstorie' (Dal.) < *picurîrlichîă < *picurar* 'berger'.

Prîmîlichîă 'commerce' (Dal.) < *prîmîtii* 'marchandise' = *πραγµατεία*.

Putînllichîă 'curvăşărie' (Dal.) < *putană* 'fille publique'.

Maîsturlȝc 'métier' (meql.) < *măîstur*.

ÎNRUDIREA.

Cumbîrlichîă 'compéage' (Dal.) < *cumbar* 'compère'.

Fîrtîlichîă 'fîrtăţie' (Dal.) < *fîrtat*.

O ACŢIUNE.

Furlichîă 'hoţie, tâlhărie' (Dal.) < *fur* 'voleur'.

Furȝc 'furt, hoţie' (meql.) < *fur*.

Concrete.

Pîdurlichîă 'multîme de pădurî, pădure mare' (Dal.) < *pîduri*.

Originea: *-lık, -lik, luk* (Şăineanu, Infl. Or. I 54), introdus prin :

Ahcîlichîă 'meseriea bucătăriei (Dal.) — *ahci* 'cuisinier' (Dal.) = turc. *aşci*.

Ahmaclîchîă 'sottise, imbécillité; stupidité' (Dal.) < *ahmaklık*.

Birbîlichîă 'libertinage' (Dal.) < *berbadlık* 'délabrement, dérèglement, saleté'.

Čiuflichîă 'ferme, métairie' (Dal.) < *čiftlik*. — bulg. *čiftlik, čiftlik*, ngr. *τσυφλίω*.

Čîmîcînllichîă 'charge de caîmacam' (Dal.) < *kaîmakamlık*.

Dugramagilăche 'charpenterie' (Mih.) < *doğrmağılık*.

Fudulichă 'orgueil, fierté' (Dal.) < *fodulluk*.

Gümerelăche 'générosité, libéralité' (Mih.) < *ğumerdlik*.

Livindlichă 'fierté, orgueil' (Dal.) — *livendu* 'élégant' = turc. *le-
vend* 'jeune homme qui a un air chevaleresque'.

Măscărlăche 'honte' (Obed.), *miscirlichă* 'faptă rușinoasă, vorbă
urită și rușinoasă' (Dal.) < *maskharalık* 'bouffonnerie, plaisanterie,
risée; malhonnêteté', de unde și ngr. *μασκαραλίκι* 'baliverne'.

Munaficlăche (Mih.), *munuflichă* (Dal.) 'intrigue' < *münafıklık*.

Sicilichă 'infirmité' (Dal.) < *sakallık*. — ngr. *σακατλήχι* 'état de
celui qui est estropié'.

Sîrbislichă 'nervozitate, agerime, vioiciune' (Dal.) < *serbestlik*
'liberté; indépendance; hardiesse, courage'.

Șiriliche (Pap.B.), dr. *șiretlic*, *șireclie* — mr. dr. *șiret*, turc.
șiret 'malice, méchanceté'.

Timbilichă 'fainéantise, paresse' (Dal.) < *tembellik*.

Ibanlç 'străinătate' (me gl.).

Tamachlarlç 'avarice, avidité, cupidité' (me gl.) < *tamakçarlık*.

Aralic 'occasion, aide, place' (Noia Rev. Rom. VIII 85) < *aralık*
'intervalle, distance, espace, temps, loisir'.

Babalic 'vieillard' < *babalık*.

Cabazlic 'plaisanterie, farce' < *hokka-bazlık*.

Caraghîozlic < *kara-gözlük*.

Cărdășlic < *kardaşlık* 'fraternité'.

Ceașilic 'espionnage' < *çaşutluk*.

Geamlic 'vitrage' < *ğamlık*.

Hağalic 'pèlerinage' < *hağılık*.

Hanlic 'titre et dignité de khan' < *khanlık*.

Mascaralic < *maskharalık*.

Matrapazlic 'affaire véreuse' < *matrabazlık* 'fraude, ruse, four-
berie'.

Mosafirlic 'visite' < *müsaafirlik*.

Mucalilic 'plaisanterie, farce' < *mukallidlik* 'imitation, bouffon-
nerie'.

Murdarlic, *murdalic* 'saleté, ordure' < *murdarlık*.

Telalic 'office de courtier; remise perçue par le courtier; cour-
tage' < *tellalık*.

Ursuzlucurî s. f. pl. (Ispirescu) < *uḡursuzluk* ‘malheur, mauvaise étoile’.

Zorbalîc (Hasdeu, 2095), *ḡurbalîc* (Şcz. V 175) ‘tapage, bruit’ < *zorbalîk* ‘violence, état d’un rebelle; injustice faite par force’.

Sufixul a trecut în ngr. sub forma *-λήκι, -λίκι*.

Genul și Pluralul.

Substantivele în *-lic* sunt eterogene și fac pl. în *-urî* (*matrapazlic – matrapazlicurî*); –substantivele în *-liche* sunt feminine și fac pl. în *-î* (*ḡurlichîă ḡurlichî*).

SUFIXELE SUBSTANTIVALE-ADIECTIVALE.

GIU (*-ḡiă*).

Observație. – Dr. mr. – Mr. *-ḡi*.

Funcțiunea.

NOMINA AGENTIS.

Duelḡiă ‘duelliste’ < *duel*.

Cucigi ‘cocher’ (Dal.) < *cuciă* ‘voiture’.

Mîḡirgi ‘cuisinier’ (Dal.) < ngr. *μάγειρος* ‘cuisinier’.

VARIANTE.

-ḡiă.

Din *alvagiă*, *barcagiă*, *cîntaragiă*, *ḡînaragiă*, *harabagiă*, *lampagiă*, *macagiă*, *mahalagiă*, *odagiă*, mr. *abagi*, introduse direct din turcește (v. mai jos), s’a extras *-ḡiă* cu care s’au derivat :

NOMINA AGENTIS.

Laptagiă ‘laitier’ < *lăpte* ‘lait’.

Povarnagiă ‘distillateur’ < *povarnă* ‘distillerie’.

Cosagi ‘faucheur’ (Dal.) < *cosă* ‘fauche’.

POSESORUL UNEI CALITĂȚI PRIN EXCELENȚĂ.

Pomanagiū < *pomană*.

Reclamagiū < *reclamă*.

Scandalagiū < *scandal*.

Originea : *-ġi* (Șăineanu, Infl. Or. I 52), introdus prin :
Alvagiū, mr. (Dal.) *hılvingi* 'celui qui fait et qui vend du helva' < turc. *halvaġi*.

Boiangiū 'teinturier' < *boiaġi*.

Cafegiū 'cafetier' < *kahveġi*.

Cherestegiū 'marchand de bois de construction' < *keresteġi*.

Chilipirgiū < *kelepirġi* 'celui qui achète ou qui veut toujours acheter pour rien, à très bon marché'.

Chirigiū 'locataire' < *kiraġi*.

Chïulangiū < *kūlahġi* 'rusé, fourbe'.

Cîntaragiū 'peseur' < *kantarġi*.

Dughengiū 'boutiquier' < *dükkanġi*.

Geamgiū 'verrier, vitrier' < *ġamġi*.

Hangiū 'hôtelier' < *hanġi*.

Harabagiū 'charretier' < *arabaġi*.

Lampagiū 'lampiste' < *lampaġi*.

Lefegiū 'mercenaire' < *ulufeġi*, *ölefeġi* 'ancien corps de cavalerie turque'.

Lustragiū 'décrotteur' (Galați) < *lustoġu*.

Macagiū < *macazgiū < turc. *makas* 'aiguille de rails'.

Mahalagiū 'habitant du quartier' < *mahalatgiū < turc. *ma-halle* pl. *mahallat* 'quartier'.

Odagiū 'domestique attaché à un bureau public' < *odaġi*.

Palavragiū, mr. (Dal.) *pilivriġi* 'blagueur' < *palavraġi*.

Papugiū 'pantouflier' < *papuġu* 'cordonnier, savetier'.

Sofragiū 'réfectoier' < *sofraġi*.

Tinichigiū 'ferblantier' < *tenekeġi*.

Zurbagiū 'tapageur' (Mold.)—*zorba* 'rebelle, séditionnaire'.

Abagi 'marchand de drap de Turquie' (Dal.)—*aba* (Dal.).

Ciericci 'qui fait des rouets' (Dal.) < *ċikrikġi* 'tourneur, qui fait des ouvrages de tour', *ċikrik* 'dévidoir, rouet; tour'.

Cumargi 'qui joue aux cartes pour de l'argent' (Dal.) < *kumarġi*.

Sunt probabil împrumutate direct din turcește și următoarele,

deși radicalele nu sunt turcești :

Barcagiū 'batelier'—*barcă* 'barque'.

Fînaragiū, ngr. φαναρτζής 'lanternier'—*fînar*, ngr. φανάρι 'lanterne, fanal'

Furnigi (Dal.), bulg. *furnaġiia* 'fournier, boulanger' < turc. *furunġu*.—mr. *furnu*, bulg. *furna*, turc. *furun* 'four, fourneau'.

Pleacîcagi (Obed.), *pleascagi* (Dal.) 'maraudeur', bulg. *pleačka-giia* 'pillard'—turc. *plačka* 'butin, pillage', bulg. *pleačka* 'proie, butin', mr. (Dal.) *plească* 'proie; fam. chance'.

Este interesant de observat că sufixul turc. *-ġi* a trecut în rom. bulg. (*-ġiia*), alb. (*-ġi*), ngr. (*-τζής*).

Genul și Pluralul.

Substantivele în *-giū*, *-gi* sunt masculine. În dial. dr. fac pluralul regulat, *-giŭ*, în mr. fac pl. *-ġadzî*. Acest plural este de origine ngr., -άδες, v. A. Philippide, Un specialist rom. la Lipsca, 22.